

KEMENCZKY JUDIT

1948–2011

A NAPFUTÓK – így, nagybetűkkel, ahogy ő kívánt hangsúlyt adni a szavaknak – valójában tarahumarák, akik egész évben futnak, hogy ama szakrális „hosszú napon” futásukkal „megteremtsék a Napot”, mert különben örök sötétségbe borul a föld. Azaz a napfutó nem versenyző, hanem teremtő, sőt: „*Ő maga a nap. A spirituális világossággal folytat eksztatikus, szerelmi viszonyt, mely viszony azonban nincs ellentétben a vallásos ihletettséggel.*” Alighanem épp ez a metafora lényege: felmutatni a lét érzéki és szakrális dimenziójának titkos, mély, eredendő kapcsolatát. Ezt rejti magában Kemenczky Bostonban festett képe is, a *PLANTING LOTUSES IN FIRE*, amelyet ott, a teljesség pillanatában, Bakucz József társaként alkotott, és amelynek címe akaratlanul is összeeszengett Sylvia Plath yorkshire-i sírfeliratával. Azzal a Sylvia Plathszal, akiért „*a túlvilági csónak hamarabb indult útnak*”, aki költő hitvesével akkor már a Hiábavaló Remények útját járta, s „*így NAPFUTÁSUK egyenletes sebességgel magasbaívelő pályája, a magasban egy száraz recsenéssel kettévált*”. Ez azonban mit sem változtat azon, hogy a lótoszok tűzbe plántálásának taoista szimbóluma végül „*a naptól felnövő univerzum*”, „*a termékenység és a teremtés örökkévaló, spirituális értelme*”, úgy érzi mégis, óvnia kell, hogy a „*napfutók nyomába csak az merészkedjen, aki köszönő viszonyban van a halállal*”. És utána mindjárt a józan, prózai tényközlés: „*Az én férjem nem Londonban, hanem Bostonban halt meg, és ő is nagyon híres költő volt.*”

Augusztus 19-én, tíz nappal hatvanharmadik születésnapját követően, sok szenvedés után elment Kemenczky Judit költő, festő, műfordító, a lótosz tűzbe plántálója, akinek itt 1996-ban önálló füzet formában megjelent NAPFUTÓK című látomásos esszévallomását idéztem, egyik legbensőségesebb és legmeghittebb írását, ezt a számára „*a másodlagos valóságtól fokozatosan elidegenedett és az elsődleges valóság felé közelítő kéziratot*”, amellyel a költő Bakucz, a festő Rektenwald Zsóka és a zenész Szabados György „*útmutatásai alapján*”, mégis „*saját szorgalmából*” készült el. Hozzáteszem, mindjárt Bakucz és Rektenwald halálát követően, akikért szintén túl korán jött a túlvilági csónak (az előbbi 61, az utóbbi alig 42 volt), hogy Szabados György után most a negyedik napfutóért se késlekedjen megérkezni.

Kemenczky Judit 1970–72 és 1976–78 között az ELTE bölcsészeti karának hallgatója, 1974-ben Pilinszky János ajánlásával mutatkozott be a *NE MONDJ LE SEMMIRŐL*-antológiában, első kötete, *A VESZTŐ* 1979-ben jött ki, ezt követte 1982-ben a *SORSMINTA*, 1992-ben az *AMERIKAI VERSEK*, 1996-ban a *NAPFUTÓK*, 2002-ben a *TEPLOMSZÁJ*, 2005-ben a *HULLÁMLOVASOK*. 1994-ben a középkori japán színműveket tartalmazó *NŐ-DRÁMÁK* kötete Év Könyve-díjat kapott, lefordította Hildegard von Bingen XII. századi misztikus látnoknő *A MEGVÁLTÁS TÜZES MŰVE* című

művét (1996), megkapta a Füst Milán- (1996) és a Déry-díjat (1998), de állami kitüntetésben egyáltalán nem részesült. Festőként önálló kiállítása volt 1992-ben az Óbudai Társaskör Galériában és Pécsen a Művészetek Házában, 1993-ban az Ernst Múzeumban, 1994-ben a Vízivárosi Galériában (Bakucz Józseffel immár posztumusz közösen) és a varsói Magyar Kulturális Intézetben, 1995-ben a pozsonyi Magyar Kulturális Intézetben, 1997-ben a váci Görög Templom kiállítóteremben, 1999-ben az Újlipótvárosi Klubgalériában, 2009-ben a Képzőművészeti Egyetem epreskeri Parthenon-fríz termében. Képei megtalálhatók a váci Tragor Ignác Múzeum gyűjteményében. Kalmár Éva úgy tudja, hogy „*az utolsó öt év magába zárkózó, titkokkal és inspirációkkal teli, sokkötetnyi verses-prózaifesztészeti műveiből semmit nem tett közzé, a folytatást szenvedéseivel együtt elvitte magával*”.

1979-től az Országos Széchényi Könyvtár fölőspéldány-csoportjánál dolgozott Györe Balázssal, innen kapta nevét a Szilágyi Ákos kezdeményezésére – és mellettük El Kazovszkijjal, Kőbányai Jánossal, Szkárosi Endrével, Temesi Ferencsel – a hetvenes évek végén megalakult Fölőspéldány Csoport, amely élő folyóiratszerű „irodalmi koncerteket” szervezett, rockegyüttesekkel közös irodalmi esteket, első publikációik pedig az avantgárd iránt is nyitott régi *Mozgó Világ*-ban jelentek meg. Kezdetől lételemüknek tartották a műfaji határok áthágását, a rögtönzést, a véletlen jelenlétét az alkotói folyamatban, magától értetődő ironiával tekintettek minden kánonra és hagyományra. Kemenczky, holott elszánt tagja volt a Fölőspéldánynak, ebben a társaságban is különcnek és ritka erős egyéniségnek számított fegyelmeztségével, a keleti kultúrák iránti vonzalmával, misztikus hajlamával. Ahogy Szócs Géza írta róla később, „*költészete a hetvenes években sokunk számára, akik akkor huszonévesek voltunk, kivételesen fontos volt: azt a tudatot erősítette bennünk, hogy nemcsak a hivatalos, de a nemhivatalos kánonokon túl is van egy másik*”, hozzáfűzve, hogy „*senki nem csodálkozott volna, ha a költőnőből egy új Nemes Nagy Ágnes vált volna*”.

De eltökélten a maga útját járta, sosem felelt meg az elvárásoknak. Abban a korban, amikor a hiteles vallásos ihletettséű líra végképp eltűnni látszik, s a költőknek nemigen futja többre az istenhiány megéneklésénél, ő látomásos érzékiséggel és sajátos szemantikával rendelkező istenteremtő költő lett (e tekintetben akár Nemes Nagy EKH-NÁTON-jának örököse), amivel egyfelől kézzelfoghatóvá tette e hiány drámaiságát, másrészt a misztikus hagyomány bensővé válásával a kietlen, istentelen világot is paradox módon otthonossá tudta tenni. Ars poeticáját legtisztábban alighanem a nó-drámák kapcsán fogalmazta meg, amelyek „*egy olyan világban játszódnak, ahol a dolgok mélyén a mindenséggel való azonosság és egység elve működik; a világ csak látszólag diribdarabokból álló, felfoghatatlan és összefüggéstelen események és jelenségek kusza hálózata. Valójában szakrális egység: irgalom és szeretet járja és hatja át a szenvedélyek, bűnök, hatalom, bosszú és örület világát... Itt nincs, nem lehet jelentősége az általunk értéknek tartott konvenciórendszernek. Itt nem lehet hazudni, csalni, tévedni. Minden önmaga átszellemítő lényegével azonos, és ennek következményei kikerülhetetlenek*”. Vallásossá-

gának tehát semmi köze sem volt a negédes, ájtatos szólamokhoz, rá is érvényes, amit Bakucz Józsefről írt, hogy „*a világra volt éhes, és abból mindent, az egészszet akarta*”, jól tudva, hogy „*az élet igazsága nem mondható ki, csak egy végtelenített pályán*”. Így jutott el az ironikus-rezignált fölőspéldány-élménytől a napfutás eksztázisáig. Ám miközben kései verseiben – az EGY KOLOSTORSZOBÁBAN címűben is – döbbenet tapasztaljuk a maga teremtette Isten csodás, szinte állati melegségét, elementáris oltalmazó erejét, azt is tudjuk, hogy nagy árat fizetett, amiért „*örületes szentjeinek*” „*csodafogantatású, megrendítő titkaival*” és „*egzakt egzaltációjukkal*” szemlélte a világot és az embereket, akik között élnie adatott, és ahonnan egyre inkább kivonult. Ő volt a kor egyik legerőteljesebb költői hangja, ám kortársai nemigen rendelkeztek affinitással, hogy ezt meghallják és feldolgozzák. Ahogy Mezei Ottó írja tekercképeiről és zászlóiról, a mai elemző számára attól oly nehéz műveinek megközelítése, mert ez a nem festő festő „*az általa alkalmazott pseudofigurális vagy nonfiguratív festői jelet*” „*kifejezetten belső képek, látomások, csodás jelenések rögzítésére használja*”. Azaz magát a misztikus élményt kellene lefordítanunk a magunk nyelvére, ami úgy tűnik, meghaladja képességeinket.

Pályi András

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Alap,
a Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány (OSI) és a MOL
támogatásával jelenik meg

nka
Nemzeti Kulturális Alap

